

СУПЕРЕЧНОСТІ ТЕОРІЇ МАРКСИЗМУ

Грушецька І., зр. ЕМ-81

Жодна з існуючих теорій не може бути ідеальною через те, що вона створена людьми, яким властиво помилятися. Вчені, які формують теорію, з плином часу можуть змінювати переконання, дивитись на поставлену ними проблему по-іншому, внаслідок чого виникають суперечності. У цьому зв'язку спробуємо вирішити два завдання: перше з них – виявити суперечності, які К.Маркс та Ф.Енгельс віднайшли у своїй теорії; друге – з'ясувати суперечності теорії марксизму та практики марксизму-ленінізму з позицій сучасної філософії.

Першим прикладом суперечності є бачення Марксом приватної власності. Досліджуючи процес втрати приватною власністю свого прогресивного значення як фактору розвитку продуктивних сил, Маркс робить висновок про необхідність переходу до суспільної власності на засоби виробництва. У «Німецькій ідеології» (1846 р.) розподіл праці й приватна власність характеризуються як тотожні поняття. Вже в «Капіталі» (1867 р.) Маркс досліджує розподіл праці і робить висновок, що це є особлива виробнича сила, тобто він показує її велику значущість для розвитку виробництва. Він називає розподіл праці спеціалізацією, без якої неможлива успішна робота в будь-якій сфері. Але, ліквідація приватної власності не може бути реалізована шляхом збереження і поглибленого розподілу праці [1, с. 33]. У цьому вбачаємо суперечність поглядів на цю проблему.

Визначення комунізму у Маркса та Енгельса також має суперечності. У 1850 році вони створюють «Всесвітнє суспільство комуністів-революціонерів» (навіть воно існувало насправді), в програмі якого зазначають, що комунізм має бути останньою формою облаштування людського роду. Аналогічна теза є в «Економічно-філософських рукописах» К.Маркса (1844 р.).

Звернувшись до теорії Г.Гегеля, яка лежить в основі марксизму, пригадаємо, як він ставився до цієї проблеми. Г.Гегель звертав увагу на те, що всесвітня історія має не лише початок, а й кінець. Людство, завдяки своєму розвитку, здійснить кінцеву мету. Маркс і Енгельс відкидали цю теорію.

У праці «Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії» Енгельс зосереджує увагу на тому, що історія не може отримати свого

кінцевого завершення. Отже, комунізм не може бути останньою формою суспільного устрою [1, с. 35].

Ще одним прикладом суперечності є ставлення Маркса та Енгельса до ідеї неперервної (перманентної) революції, яка була сформульована в «Маніфесті комуністичної партії» (1848 р.). Оцінюючи ситуацію, вони проголошують необхідність насильницької революції проти влади капіталістів, зосереджуючись на тому, що революція може бути лише буржуазно-демократичною. Революція, відбуваючись безперервно, буде проходити до того часу, доки не стане соціалістичною, тобто доки пролетаріат не оволодіє державною владою.

Вчення Маркса та Енгельса про неперервну революцію базувалося на поглядах Ж.П.Марата, яacobінця часів Великої Французької революції. У 1848 році, в період буржуазних переворотів, теоретики марксизму дали пояснення необхідності продовження революції після того, як буржуа отримують владу [2, с. 48]. Ні К.Маркс, ні Ф.Енгельс ще не усвідомлювали, що існуючі соціально-економічні умови роблять можливим лише встановлення капіталістичного способу виробництва.

У вересні 1850 р. Маркс та Енгельс усвідомлюють помилковість поглядів на неперервну революцію, розуміючи її несумісність з матеріалістичним розумінням історії. Маркс стверджує, що для переходу на другий етап пролетарської революції знадобиться 10-15, а то й 50 років. Енгельс погоджується з цією думкою [2, с. 48].

На етапі практичного втілення теорії марксизму в суспільне життя також прослідковуються суперечності. Під час нової економічної політики В.І.Ленін робив ставку на «державний капіталізм», тобто на іноземні концесії. Він не боявся розвивати капіталізм, адже, на його думку, влада продовжувала залишатись в руках пролетаріату. Але капіталістичні країни Європи та США відмовлялися інвестувати капітали в радянську економіку. Тому Ленін здійснив реорганізацію націоналізованих підприємств. Державні підприємства переводять на господарський розрахунок, тобто на капіталістичні засади. Отже, більшовицька революція не змогла до кінця розірвати з капіталізмом.

Економіка Радянського Союзу розвивалась екстенсивним шляхом, в той час як у капіталістичних країнах розвернулась науково-технічна революція (НТР). СРСР не мав можливості здійснити НТР і підняти рівень виробництва і народного споживання до рівня капіталістичних країн.

Отже, суперечності виявляються не лише в самій теорії марксизму, але так само під час її практичної реалізації. Їх можна розглядати не лише

як помилки, але так само як певний поштовх, стимул до розвитку. Саме через це теорія марксизму так швидко «захопила» світ на початку ХХ ст., але й так само швидко вже наприкінці ХХ ст. втратила свої позиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ойзерман Т. И. Амбивалентность социалистической (коммунистической) теории марксизма / Т. И. Ойзерман // Вопросы философии. – 2008. – № 11. – С. 32-44.
2. Котельников М. Е. Маркс и ХХІ век / М. Е. Котельников // Вопросы философии. – 2008. – № 11. – С. 45-51.

Наук. кер. - Опанасюк В.В., *ст. викл.*

ЗОВНІШНЯ ТРУДОВА МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Вініченко Т. С., Ю-74

Домінуючою тенденцією процесу глобалізації є міграція робочої сили. Формування в Україні економіки відкритого типу, спрямування на інтеграцію у міжнародне економічне співтовариство, відміна державної монополії на проведення зовнішньоекономічної діяльності висувають до переліку першочергових завдань дослідження процесів зовнішньої міграції робочої сили з метою вироблення відповідної державної політики та формування раціональних механізмів їх державного регулювання.

Науковці виділяють низку причин трудової міграції, а саме: високий рівень безробіття; низький рівень життя і заробітної плати; непотрібність фаху на Батьківщині; зникнення деяких галузей виробництва або значне їх скорочення; економічна нерозвиненість окремих регіонів або неповна їх переорієнтація на ринкову економіку тощо.

Аналіз наслідків трудової міграції нашою хує на думку про неможливість їх однозначної оцінки.

Збільшення грошової маси призводить до зростання цін; дешеві імпорتنі товари, привезені "човниками", створюють конкуренцію товарам вітчизняного виробництва. Вплив заробітків за кордоном на розвиток дрібного бізнесу доволі скромний внаслідок податкового тиску, відсутності дешевих кредитів, труднощів з реєстрацією підприємства, зневіри громадян у перспективах малого бізнесу. Зовнішня трудова міграція руйнує трудові колективи, здатна спричинити дефіцит робочої сили у певних галузях та регіонах. Еміграція часто завдає шкоди